

Zoom på det ufaglærte arbejdsmarked

Hver tredje ufaglærte står uden job to år efter fyring

Økonomiske kriser har store konsekvenser for ufaglærte. Ikke nok med at rigtig mange mister deres arbejde, men som denne analyse viser, er det vanskeligt for de ufaglærte, der mister arbejdet, at komme tilbage i beskæftigelse. Blandt de personer, der mistede deres arbejde under lavkonjunkturerne i begyndelse af halvfemserne, havde hver tredje stadig ikke fundet arbejde 2 år senere. Samme billede kommer med al sandsynlighed til at gøre sig gældende under den nuværende krise.

af privatøkonom **Mie Dalskov** og stud.polit. **Andreas Mølgaard**

6. juli 2010

Analysens hovedkonklusioner

- Økonomiske kriser rammer ufaglærte hårdt. Ikke alene er personer uden uddannelse typisk nogle af de personer, der først mister deres job, når krisen kradser. Ufaglærte har samtidig svært ved at finde job igen i årene efter en krise.
- Chancerne for at komme i arbejde igen afhænger nemlig af konjunkturerne. Blandt de ufaglærte, der mistede deres arbejde under lavkonjunkturerne i begyndelsen af halvfemserne, var knap en tredjedel stadig uden arbejde 2 år efter. Det samme gælder for under hver femte blandt de ufaglærte, der mistede arbejde under gode konjunkturer.
- Samme billede gør sig gældende, når man måler på, hvor mange der er kommet i arbejde fem år efter. Blandt de ledige ufaglærte fra lavkonjunkturerne i begyndelsen af halvfemserne var 18 procent stadig uden arbejde fem år efter, hvilket er godt 4 procentpoint mere, end blandt dem der mistede deres arbejde de efterfølgende år.
- Blandt de personer, der mistede deres arbejde i 1991-92 og ikke kom i beskæftigelse 2 år efter, var langt hovedparten kvinder. Det samme gælder, når man ser på, hvem der endnu ikke var i arbejde 5 år efter ansættelsen ophørte.

Kontakt

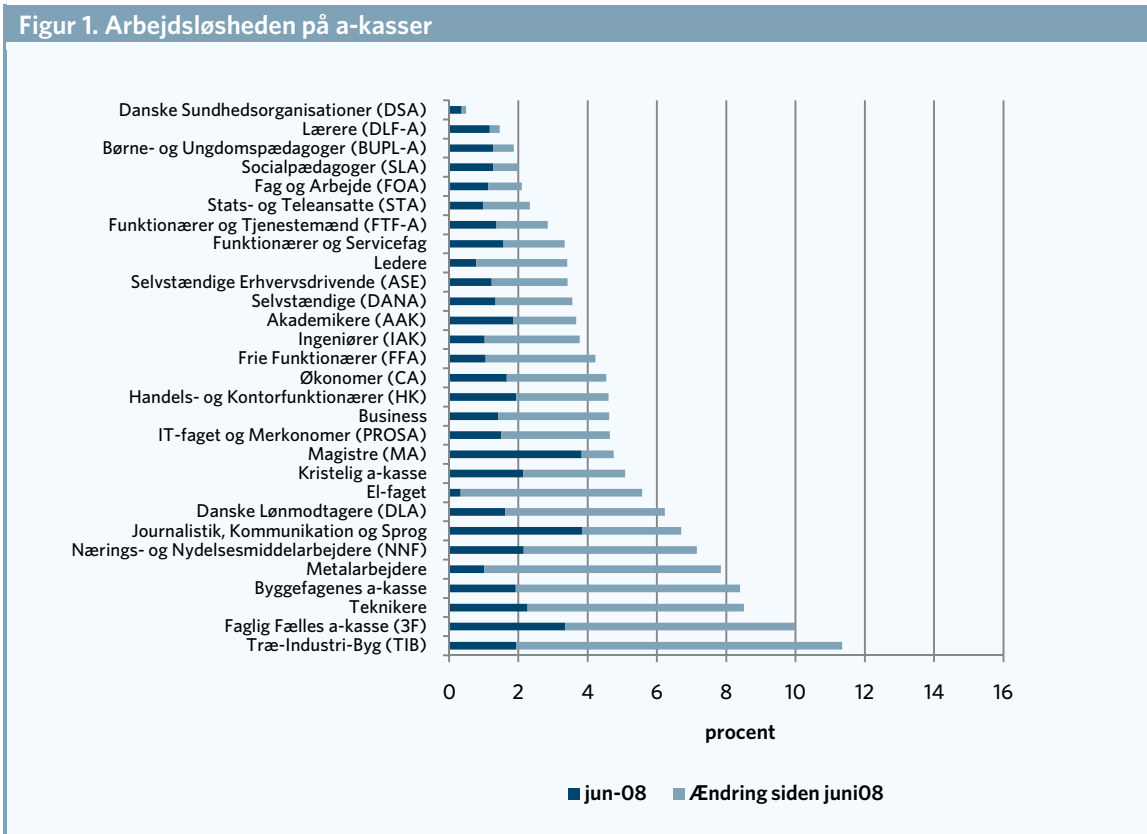
Privatøkonom
Mie Dalskov
Tlf. 33 55 77 20
Mobil 42 42 90 18
md@ae.dk

Kommunikationschef
Janus Breck
Tlf. 33 55 77 25
Mobil 40 61 34 38
jb@ae.dk

Økonomiske kriser går hårdt ud over ufaglærte

Siden den økonomiske krise satte ind i efteråret 2008, er arbejdsløsheden især taget til blandt ufaglærte. Dette ses blandt andet via a-kassernes arbejdsløshedstal, som er gengivet i figur 1. Tallene vidner om, at økonomiske kriser typisk rammer de ufaglærte på arbejdsmarkedet hårdt.

Denne analyse arbejder videre med spørgsmålet og undersøger, hvor meget mere de ufaglærte rammes af ledighed i forhold til resten af arbejdsmarkedet, og hvor hurtigt de ufaglærte kommer tilbage i beskæftigelse i årene efter en krise.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

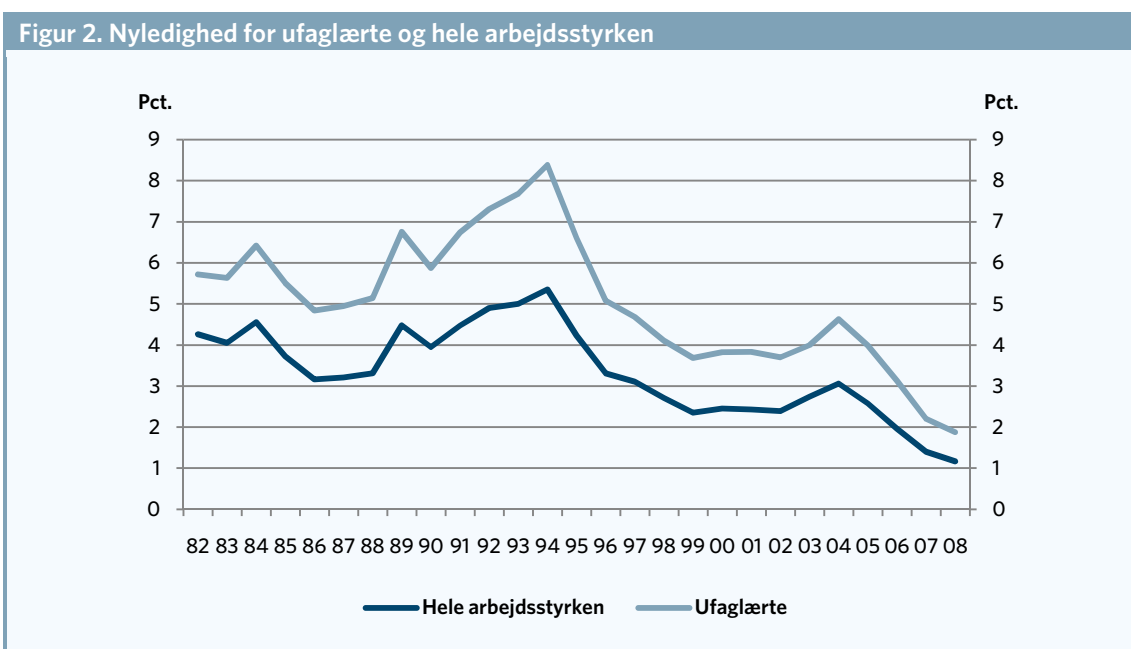
Boks 1. Analysen af de ufaglærte – sådan har vi gjort

I denne analyse ser vi nærmere på, hvordan det går de ufaglærte, når der er krise på arbejdsmarkedet. Ved hjælp af Danmarks Statistiks registerdata er det muligt at følge de ufaglærte, der har mistet deres arbejde under tidligere tiders kriser for at se, hvordan de har klaret sig i forhold til de ufaglærte, der mister deres job, når der ikke er krise.

Da de ledige ufaglærte er fulgt i op til fem år, har det ikke været muligt at evaluere den nuværende arbejdsmarkedskrise. I stedet ses der på, hvordan det historisk set er gået de ufaglærte, der har mistet deres arbejde under en krise. I analysen bruges årene 1991-1992 som et eksempel på en arbejdsmarkedskrise, mens perioden 1999-2000 med moderat ledighed bruges til sammenligning.

Figur 2 viser andelen af nyledige fordelt på uddannelse i perioden fra 1982 til 2007. Nyledige betyder, at man kun ser på de ledige, der var i arbejde året før. Under lavkonjunkturerne i begyndelsen af 1980'erne og 1990'erne var andelen af nyledige ufaglærte markant højere end andelen for hele arbejdsstyrken. I 1994 mistede 8 procent af de ufaglærte arbejdet, mens det samme "kun" gjaldt for 5 procent af hele arbejdsstyrken. Ledigheden for gruppen af ufaglærte er altså næsten dobbelt så høj som den generelle ledighed.

Stigningstakten i ledigheden, dvs. hvor hurtigt ledigheden stiger, er ligeledes markant højere for de ufaglærte. Fra 1990 til 1994 steg ledigheden med 43 procent for den ufaglærte del af arbejdsmarkedet, mens den gennemsnitlige stigning var på 37 procent. En første konklusion er på den baggrund, at kriser på arbejdsmarkedet dermed rammer ufaglærte særlig hårdt.

Anm.: Figuren viser andelen af nyledige blandt ufaglærte og hele arbejdsstyrken. Nyledige er ledige, der var i beskæftigelse året før.
 Kilde: Danmarks Statistiks registerdata, IDA (2008).

Under den stigende ledighed i 1991-1992 mistede i gennemsnit 49.000 ufaglærte deres arbejde. Det svarer til gennemsnitligt 7 procent per år. I 1999-2000 var antallet af nyledige mindre end halvdelen - nemlig 21.000 personer, hvilket svarer til 3,8 procent. Resultaterne for de to årgange er vist i tabel 1, hvor ledighedsprocenten ligeledes er angivet.

Tabel 1. Afskedigelser blandt ufaglærte fordelt på perioder

	1991-1992		1999-2000	
	1.000 pers	pct.	1.000 pers	pct.
Fortsat i arbejde	655	93,0	543	96,2
Mistet arbejde	49	7,0	21	3,8
I alt	704	100,0	564	100,0

Anm: Antallet af personer er et gennemsnit af de to år i hver periode.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata, IDA(1991,1992,1999 og 2000).

Hver tredje ufaglærte har ikke job to år efter fyring

En ting er, at vendinger i konjunkturerne slår hårdere igennem på de ufaglærtes ledighed. Et andet spørgsmål er, om konjunkturerne efterfølgende har betydning for de ufaglærtes chancer for at komme i arbejde igen. I tabel 2 følges de to årgange af nyledige ufaglærte hhv. to og fem år efter de mistede deres arbejde.

Som det fremgår af tabellen, kom knap 52 procent af de ufaglærte fra årgang 91-92 i beskæftigelse to år efter, de mistede deres arbejde. Det samme gjorde sig gældende for 58 procent blandt dem, der mistede arbejdet i 1999 eller 2000. Det illustrerer meget klart, at der er markant forskel på at miste arbejdet under en lavkonjunktur og en højkonjunktur. For dem, der blev ledige i 1991-1992, stod op imod en tredjedel – nemlig knap 30 procent - stadig uden arbejde to år efter, mens det samme "kun" gjorde sig gældende for under hver femte af dem, der blev ledige i 1999-2000.

Nogenlunde samme tendens ses, hvis man følger gruppen af ufaglærte fem år efter, at de mistede deres arbejde. Blandt de ledige fra 1991-92 stod 18 procent endnu uden arbejde fem år efter, hvilket er 4 procentpoint mere end for de nyledige i 1999-2000. Merledigheden for de ledige under lavkonjunkturer er altså stadig målbar fem år efter fyringen.

Det ses desuden af tabel 2, at en del af dem, der mister deres arbejde, helt forlod arbejdsmarkedet ved at gå på pension eller efterløn. Der er ligeledes en del, der falder uden for arbejdsmarkedet på f.eks. førtidspension.

Tabel 2. Socioøkonomisk status for ufaglærte hhv. 2 og 5 år efter afskedigelse

	2 år efter ledighed		5 år efter ledighed	
	91-92	99-00	91-92	99-00
	Pct.		Pct.	
Beskæftiget	51,9	58,0	47,1	51,4
Ledig	29,5	18,7	17,8	14,1
Efterløn eller folkepension	7,2	6,2	16,2	13,2
Udenfor arbejdsstyrken	11,4	17,1	18,9	21,3
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0

Anm: Kategorien 'Udenfor arbejdsstyrken' indeholder førtidspensionister.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata, IDA(1991-1994, 1996, 1997, 1999-2002, 2004 og 2005).

Især kvinder har svært ved at komme ind på arbejdsmarkedet igen

Blandt de personer, der mistede deres arbejde i 1991-92 og ikke kom i beskæftigelse to år efter, var langt hovedparten kvinder. Det samme gælder, når man ser på, hvem der endnu ikke var i arbejde fem år efter ansættelsen ophørte. Dette ses i tabel 3.

Som det fremgår af tabellen, er det især under lavkonjunkturer, at kvinderne har svært ved at finde arbejde igen, efter de er blevet fyrede. 5 år efter ufaglærte kvinder mistede deres arbejde i 91-92, så er knap 60 procent af de tilbageværende ledige kvinder. Der er altså særligt kvinderne, der har svært ved at komme tilbage i job igen.

Tabel 3. Personer der ikke har fået nyt arbejde fordelt på køn

	2 år efter ledighed		5 år efter ledighed	
	91-92	99-00	91-92	99-00
	Pct.		Pct.	
Mænd	45,6	49,6	42,9	52,4
Kvinder	54,4	50,4	57,1	47,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata IDA (1991-1992, 1996,1997, 1999-2002, 2004 og 2005).

Altafgørende at fastholde og opkvalificere de ufaglærte under krisen

Som analysen dokumenterer, er ufaglærte mere udsatte for at miste deres arbejde i forbindelse med vendinger i konjunkturerne. Forklaringen skal til dels findes i hvilke brancher, der rammes af krisen. Især byggeriet, handelssektoren og industrien, hvor mange ufaglærte er ansat, oplever typisk konjunkturændringer hårdt.

For at kunne følge gruppen af ufaglærte i flere år efter, at de har mistet arbejdet, er der i denne analyse anvendt registerdata, der strækker sig flere år tilbage. Da de ledige ufaglærte er fulgt i op til fem år har det ikke været muligt at evaluere den nuværende arbejdsmarkedskrise. Sammenligner man situationen på arbejdsmarkedet under 1990'ernes krise og den økonomiske krise i dag, er der imidlertid ikke noget, der taler for, at gruppen af ufaglærte skulle få lettere ved at komme tilbage i beskæftigelse i dag. På den måde understreger analysens resultater den store opgave med at fastholde og opkvalificere gruppen af ufaglærte.

Samtidig med de aktuelle konjunkturer og den økonomiske krise sker der nemlig en del strukturelle skift på det ufaglærte arbejdsmarked, der gør, at der med tiden vil være et overudbud af ufaglært arbejdskraft. AEs fremskrivninger for arbejdsmarkedet har vist, at der kommer til at mangle mere end 150.000 personer med en kompetencegivende uddannelse samtidig med, at der er et overudbud af ufaglærte på knap 90.000 personer frem mod 2019. Der bliver med andre ord kamp om de ufaglærte arbejdspladser, da der er mange flere ufaglærte, end der er brug for.

En vigtig del af løsningen er uddannelse. Både blandt de ufaglærte, der allerede er på arbejdsmarkedet, men især blandt de yngre generationer. Ingen ung under 30 år skal derfor være på arbejdsmarkedet uden en uddannelse. Uddannelse kan være med til at sikre høj produktivitet og bedre arbejdstilknytning, end hvad et arbejdsliv som ufaglært vil give. For de ufaglærte, der allerede er på arbejdsmarkedet, er det afgørende, at man tænker i både opkvalificering, videreuddannelse og decideret omskoling således, at de ufaglærte er klar til at tage imod den efterspørgsel efter uddannet arbejdskraft, der vil vise sig, når krisen er overstået.

Hertil kommer, at regeringens spareplan med bl.a. nulvækst i det offentlige forbrug og opbremsning i offentlige investeringer risikerer at bremse det svage økonomiske opsving, der er i gang. AE's vurdering er, at det er for tidligt at træde hårdt på bremsen og anbefaler i stedet en såkaldt neutral finanspolitik, dvs. man nøjes med at lette foden fra speederen. Hvis ikke nedturen på arbejdsmarkedet skal trækkes i langdrag og endnu flere ufaglærte arbejdspladser mistet, er det nødvendigt at fastholde investeringsniveauet fra 2010 for at holde hånden under den danske beskæftigelse indtil opsvinget i højere grad er selv bærende.